

Врз основа на член 27 став (1) од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“ број 43/12, 145/12, 87/13, 164/13, 39/14, 43/14, 132/14, 188/14 и 10/15), министерот за здравство донесе

У П А Т С Т В О

ЗА МЕДИЦИНСКОТО ЗГРИЖУВАЊЕ ПРИ ГИПС-ИМОБИЛИЗАЦИЈА ВО ТРЕТМАНОТ НА ФРАКТУРИТЕ НА ДОЛНИОТ ЕКСТРЕМИТЕТ

Член 1

Со ова упатство се утврдува медицинското згрижување при гипс-имобилизација во третманот на фрактурите на долниот екстремитет.

Член 2

Начинот на медицинското згрижување при гипс-имобилизација во третманот на фрактурите на долниот екстремитет е даден во прилог, кој е составен дел на ова упатство.

Член 3

Здравствените работници и здравствените соработници ја вршат здравствената дејност на медицинското згрижување при гипс-имобилизација во третманот на фрактурите на долниот екстремитет по правило согласно ова упатство.

По исклучок од став 1 на овој член, во поединечни случаи по оценка на докторот може да се отстапи од одредбите на ова упатство, со соодветно писмено образложение за причините и потребата за отстапување и со проценка за натамошниот тек на згрижувањето, при што истото од страна на докторот соодветно се документира во писмена форма во медицинското досие на пациентот.

Член 4

Со денот на влегувањето во сила на ова упатство престанува да важи Упатството за практикување на медицина заснована на докази при гипс-имобилизација во третманот на фрактурите на долниот екстремитет („Службен весник на Република Македонија“ бр.39/15).

Член 5

Ова упатство влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 17-5503/1

04 мај 2015 година

Скопје

МИНИСТЕР

Никола Тодоров

ГИПС-ИМОБИЛИЗАЦИЈА ВО ТРЕТМАНОТ НА ФРАКТУРИТЕ НА ДОЛНИОТ ЕКСТРЕМИТЕТ

МБД упатство
17.05.2013

- Висока гипс имобилизација
- Ниска гипс чизма
- „Фајберглас“ имобилизација (пластичен гипс)
- „Пателарен лигамент - носечки гипс“¹
- Цилиндричен гипс

ВИСОКА ГИПСЕНА ИМОБИЛИЗАЦИЈА

Индикации

- Недислоцирани фрактури на потколеницата.
- Ретко кај фрактури околу коленото (тие најчесто се третираат оперативно или со зглобна ортоза).

Опрема

- Тубуларна ткаенина (газа), подлога, полиуретански „пенест“ завој, 4-6 ролни гипс, широки 15-20 см или 5 ролни пластичен гипс (10 см широчина).

Подготовка на гипсот

- Потребен е асистент кој ќе ја држи ногата и постојано ќе го одржува скочниот зглоб во положба на 90 степени во дорзална флексија и коленото во флексија од 20-30 степени. Внимание: Стаплаото не смее да биде во инверзија.
- Ногата мора да биде во добра положба пред аплицирањето на подлогата, бидејќи флектирање на скочниот зглоб, подоцна, ќе доведе до набирање на материјалот што се користи како подлога и тие нерамнини, подоцна, може да бидат причина за притисок врз кожата, внатре во гипсот.
- За да се заштити кожата, употребете тубуларна ткаенина и два слоја на подлога врз неа, од базата на прстите на ногата до горниот дел на натколеницата. Обложете ги особено добро малеоларните коски и местото на повредата. Пенести завои се завиткуваат врз подлогата, тако што контурите на ногата да бидат видливи.
- Гипсот се обвиткува врз подлогата, во пет еднако дебели слоеви и се моделира, менувајќи ја поддршката за време на процедурата. По првиот слој, лонгета направена од 4-5 слоја се поставува на стапалото од базата на прстите преку петицата. Лонгетата може да биде со иста должина, како и гипсот. Во тој случај, 3-4 слоја се доволни. Прстите треба да се движат слободно. Во горниот дел, гипсот се протега сè до големиот трохантер и се зацврстува на тоа место. Ивиците се заоблуваат со навлекување на ткаенината преку гипсот.
- Во акутните случаи, по хируршка интервенција гипсот секогаш се сече со секач за гипс и ногата се поставува во подигната положба. Гипсот се затвора по 3-5 дена со 1-2 ролни „фајберглас“ имобилизација.

¹ „Пателарен лигамент - носечки гипс“ - Наполеонова чизма.

- Доколку е дозволено оптоварување, листот треба да се зајакне, како и петицата или да се направат гипсена кондура.
- Изометриски вежби на квадрицепс треба да започнат без одлагање.
- „Фајберглас“ може да биде употребен за да се зајакне гипсот или како единствен материјал за гипсање, доколку траумаута не е сосем акутна.

Време на имобилизација

- Кај фрактури на потколеницата, првиот гипс се носи 6 недели. Потоа се поставува гипс за одење (направен од „фајберглас“), сè до 3-4 месеци по повредата.

Оптоварување:

- Оптоварување со тежина на екстремитетот е дозволена од самиот почеток.
- Парцијалното оптоварување го забрзува заздравувањето.
- Полно оптоварување по 6-9 недели, доколку коскениот зараснување е евидентно и фрактурата е стабилна.

КРАТКА ГИПСЕНА ЧИЗМА

Индикации

- Стабилни фрактури на латерален малеолус со дислокација помала од 2 мм (би-или трималеоларни фрактури бараат хируршки третман).
- По оперативниот третман на малеоларните фрактури.
- Постоперативен третман на лигаментарни повреди на скочниот зглоб (често направен од „фајберглас“); гипс не се користи кај конзервативниот третман.
- Повреди на стапалото (не кај фрактурите од 2-5-от прст и не кај единечни фрактури на 2-5-та метатарзална коска).

Опрема

- Цевчеста такенина, подлога, полиуретански пенест завој, 4-6 ролни гипс (15 см широк за скочниот зглоб и 20 см широк за над скочниот зглоб) или 2-3 ролни на „фајберглас“/пластичен гипс (10 см широк).

Подготовка на гипсот

- Поставете држач под коленото за да ја потпира ногата.
- Употребете цевчеста ткаенина за да ја заштитите кожата, поставете го скочниот зглоб во флексија од 90 степени (без инверзија!).
- Завиткајте два слоја на подлога од базата на прстите, сè до горната половина на листот и додајте пенест завој врз подлогата.
- Гипсот се обвиткува врз пенестиот завој, оставајќи ги прстите слободни. Коленото треба да се остави да се витка слободно. Гипсот треба да се протега до главата на фибулата (за да се избегне повреда на перонеланиот нерв, употребете доволно подлога, не е дозволено ниту едно вдлабнување). Заоблете ги ивиците со повлекување на ткаенината врз гипсот. За да се направи подлога за газење, види ги инструкциите дадени за висока гипсена чизма (кога се користи „фајберглас“/пластичен материјал, не се користат лонгети).
- Кај акутни повреди, гипсот се раздвојува со секач за гипс и се затвора со „фајберглас“ по 2-3 дена.
- Доколку е дозволено оптоварување, направете зајакнување кај листот и моделирајте ја петицата или направете гипсена кондура.

Време на имобилизација

- Кај фрактурите на латерланиот малеолус, 6 недели. По третата недела гипсот се заменува со гипс за одење (или „фајберглас“).

Оптоварување

- Делумно за време од 3 недели, а потоа е дозволено потполно оптоварување. одење (или „фајберглас“).

„ФАЈБЕРГЛАС“ ИМОБИЛИЗАЦИЈА

Индикации

- Продолжен третман после гипсената имобилизација.
- Обично не се користи за акутни повреди, затоа што зголемувањето на отокот може да доведе до компартмент синдром.

Опрема

- Цевчеста ткаенина, подлога, 2-4 ролни на „фајберглас“ (широчина 10 см, а еден широк 7,5 см).

Подготовка на гипсот

- Подготовката е слична како кај обичниот гипс (имено, не се користи креп- хартија), превенцијата на свиткувања е уште поважна.
- Нема поставување на лонгети.

Оптоварување

- Оптоварување со кондура за гипс.
- Дозволата за оптоварување зависи од фрактурата, не од материјалот од кој е направен гипсот.

ПАТЕЛАРНО ТЕТИВЕН НОСЕЧКИ ГИПС (PATELLAR TENDON BEARING PBT- ГИПС)²

Индикации

- Како примарен третман кај стабилни фрактури на долниот дел на тибијалната дијафиза.
- Како гипс за одење по висока гипсена чизма.

Подготовка на гипсот

- Подготовката е како за кратка гипсена чизма, но вклучува и гипсање до пателарната тетива. Кога гипсот лежи на пателарната тетива, тој ја носи тежината. Коленото треба да се свиткува 90-100 степени. Делот околу коленото се прави од дебела посебна лонгета (5-6 слоја), која се заоблува со ткаенина (чорап). Горната ивица на гипсот се моделира над пателарната тетива. Не употребувајте пенести завои во пателарната регија.

² Во практиката кај нас познат како Сормиенто гипс.

ЦИЛИНДРИЧЕН ГИПС³

Индикации

- Се користи во исклучителни случаи на фрактури на патела, кога третманот со ортоза не е можен или кога гипсот е потребен за да се обезбеди исходот од оперативниот третман.
- Ретко кај други повреди на коленото (динамичните држачи за колено се почести).

Опрема

- Цевчеста ткаенина, подлога, полиуретански пенести завои (како „Хафтан“) и 6-8 ролни гипс.

Подготовка на гипсот

- Поставете држач под скочниот зглоб, додека асистентот ја држи ногата под коленото.
- Покријте го екстремитетот со цевчеста ткаенина и обложете го долниот дел на скочниот зглоб со неколку слоја подлога.
- Подлогата и пенестиот завој се обвиткуваат од нивото на малеолусите до горниот дел на натколеницата и гипсот се обвиткува врз ова.
- Асистентот го држи коленото во 25-30 степени флексија и го менува држењето како што напредува процесот на ставање на гипсот, избегнувајќи секаков вид вдлабнувања. Малеоларните коски треба да се слободни и скочниот зглоб треба да се движи нормално.
- Гипсот се моделира внимателно околу коленото, а натколеницата се придржува од страните за да се избегне подоцнежнo лизгање на гипсот.

Должина на гипсениот третманот

- Кај фрактурите на патела, 5-6 недели.

Оптоварување

- Веднаш, штом тоа ќе го дозволи болката. Можат да се користат штапи во текот на целиот период во гипсот, доколку е потребно.

Автор: Matti Savela Article ID: ebm00349 (018.035)2014 Duodecim Medical Publications Ltd

1. EBM Guidelines, 17.05.2013, www.ebm-guidelines.com
2. Упатството треба да се ажурира на 3 години.
3. Предвидено е следно ажурирање до 2016 година.

Ажурирал: Проф. д-р Миле Петровски
Координатор: Проф. д-р Катица Зафировска

³ Кај нас познат како „тутор“ гипс.